ДОНЕЦЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОГО КРУГЛОГО СТОЛУ

«ПРОТИДІЯ ПРОЯВАМ ТЕРОРИЗМУ ТА КОЛАБОРАЦІОНІЗМУ В УМОВАХ ВІЙНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ»

24 листопада 2023 року

м. КРОПИВНИЦЬКИЙ

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕСРИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ПРОТИДІЯ ПРОЯВАМ ТЕРОРИЗМУ ТА КОЛАБОРАЦІОНІЗМУ В УМОВАХ ВІЙНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнського круглого столу

24 листопада 2023 року

Кропивницький – 2023

УДК: 343.2/.7:355.01(477)(082)

К 82

Рекомендовано до друку
Вченою радою Донецького державного університету
внутрішніх справ (протокол № 8 від 28.12.2023)

К 82 **Протидія проявам тероризму та колабораціонізму в умовах війни: стан та перспективи**: матеріали Всеукраїнського круглого столу (м. Кропивницький, 24 листопада 2023 року). Донецький державний університет внутрішніх справ. Кропивницький, 2023. с.

У збірнику представлено матеріали доповідей учасників Всеукраїнського круглого столу «Протидія проявам тероризму та колабораціонізму в умовах війни: стан та перспективи» (24 листопада 2023 р., м. Кропивницький). Розглянуто актуальні теоретичні та практичні питання, що стосуються забезпечення національної безпеки України з урахуванням актуальних загроз і викликів. Наведено пропозиції з удосконалення законодавства і правозастосовної практики, спрямовані на підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів, які беруть участь у протидії проявам тероризму та колабораціонізму в Україні.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників закладів освіти й наукових установ, здобувачів вищої освіти юридичного і правоохоронного напрямів, працівників органів Національної поліції, інших державних органів, що входять до складу сектору безпеки і оборони.

Матеріали доповідей друкуються в авторській редакції. Відповідальність за точність поданих фактів, цитат, цифр і прізвищ в матеріалах доповідей несуть автори.

© Колектив авторів, 2023
© Донецький державний університет внутрішніх справ, 2023

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО

ВИГІВСЬКИЙ ІВАН, ДРОЗД ВАЛЕНТИНА ПРОБЛЕМИ ДОКАЗУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ, РОЗПОЧАТИХ ЗА ФАКТОМ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ…… **8**

НАЗИМКО ЄГОР, ТАРАСЕНКО ОЛЕКСАНДР КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ТА КРИМІНАЛЬНІ ПРОЦЕСУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЗАПОБІГАННЯ КОЛАБОРАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ…… **11**

ПОНОМАРЬОВА ТЕТЯНА, РОМАНОВ МАКСИМ ОСОБЛИВОСТІ ВІДМЕЖУВАННЯ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІД СУМІЖНИХ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ……... **16**

МОВЧАН РОМАН «ВОЄННИЙ» КОЛАБОРАЦІОНІЗМ (Ч. 7 СТ. 111-1 КК) ТА ДЕРЖАВНА ЗРАДА, ВЧИНЕНА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ (Ч. 2 СТ. 111 КК): ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВІДМЕЖУВАННЯ…… **18**

ПИСЬМЕНСЬКИЙ ЄВГЕН ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА ОЗНАКАМИ СУБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ……... **21**

ЗАХАРЧЕНКО АНДРІЙ УЧАСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ЗДІЙСНЕННІ ЗАХОДІВ З ПРОТИДІЇ ТЕРОРИЗМУ..... **25**

КОВАЛЬОВА ОЛЬГА ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗКРИТТЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ КОЛАБОРАЦІЇ..... **29**

КОПОТУН ІГОР СВІТОВИЙ ТЕРОРИЗМ - ЗАГРОЗА ДЛЯ УКРАЇНИ…… **31**

КОВАЛЕНКО АРТЕМ ПОЧАТКОВИЙ ЕТАП РОЗСЛІДУВАННЯ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ВЧИНЕНОЇ НА ПІДКОНТРОЛЬНИХ УРЯДУ УКРАЇНИ ТЕРИТОРІЯХ..... **34**

МАРУСЯК ОЛЕКСАНДР УКРАЇНА ПРОТИ РОСІЇ В МІЖНАРОДНОМУ СУДІ СПРАВЕДЛИВОСТІ: ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД СПРАВИ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ КОНВЕНЦІЙ ICSFT ТА CERD…… **37**

МИЦЬКА ОЛЕКСАНДР ОКРЕМІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛОГІЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ……... **40**

ПАШКОВСЬКИЙ МИКОЛА ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ (ЦИФРОВИХ) ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ПРО КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ: ПРАКТИКА СУДІВ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ…… **42**

ПЕКАРСЬКИЙ СЕРГІЙ НЕЗАКОННІ ВОЄНІЗОВАНІ ТА ЗБРОЙНІ ФОРМУВАННЯ ЯК ОБ'ЄКТ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ……... **48**

УДОД АНДРІЙ РОЗВИТОК БОРОТЬБИ ІЗ ЗЛОЧИНАМИ З МІЖНАРОДНИМ ЕМІТЕНТОМ…….. **51**

КАЛЮЖНА АННА, ЧИГРИНА ГАЛИНА ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОЛАБОРАЦІОНІЗМ В УКРАЇНІ..... **72**

КОЖУХАР МАКСИМ, МІЛІМКО ЛАРИСА ПРОБЛЕМИ ДОКАЗУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З КОЛАБОРАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ..... **75**

КОСИК ЕЛІНА, ФЕДОРЧАК ІРИНА МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У ПРОТИДІЇ ПРОЯВАМ ТЕРОРИЗМУ ТА КОЛАБОРАЦІОНАЛІЗМУ..... **78**
КОТЛЯРЕВСЬКА ЄЛИЗАВЕТА, УДОВИЧЕНКО ОЛЕКСАНДРА ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ З МЕТОЮ ПРОТИДІЇ ТЕРОРИЗМУ ТА КОЛАБОРАЦІОНІЗМУ В УКРАЇНІ…….. **80**
МЕЛЬНИЧЕНКО ВІКТОРІЯ, ШЕВЧЕНКО ТАЇСІЯ КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗДІЙСНЕННЯ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ….. **83**
СЕРДЕЧНА АЛІНА АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ КОЛАБОРАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ…….. **85**
СИМОНЕНКО АЛІНА, ПОНОМАРЬОВА ТЕТЯНА ПРОЯВИ КОЛАБОРАЦІЇ НА ОКУПОВАНИХ ТА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ…… **89**
СОЛОПОВА ЮЛІЯ, ТКАЛЯ ОЛЕНА ТРАНСНАЦІОНАЛЬНА ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ: ОСНОВНІ МАРШРУТИ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ……. **91**
ТЕЦЬКА ІННА, КИЧКО РОМАН, ЛУК'ЯНЧИКОВ ЄВГЕН ПРАКТИКА ВИКОРИСТАННЯ АДВОКАТАМИ ТА ЮРИСТАМИ ПОЛОЖЕНЬ ч. 1 ст. 114 КПК УКРАЇНИ……... **95**
ТКАЧЕНКО ДАР'Я, ВОЛОШИНА ОКСАНА АСПЕКТИ ВИНИКНЕННЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЇ СУЧАСНОГО ТЕРОРИЗМУ…….. **97**
ЯКУБІВСЬКА ЮЛІЯ, ЧИГРИНА ГАЛИНА ОКРЕМІ ЕЛЕМЕНТИ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЮ) МАЙНА, ОДЕРЖАНОГО ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ……... **101**
ЯСНИСЬКА ТЕТЯНА, ГАЗДАЙКА-ВАСИЛИШИН ІРИНА СУБ'ЄКТ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ…… **103**

5. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність та особливостей застосування запобіжних заходів за вчинення злочинів проти основ національної та громадської безпеки : Закон України від 14.04.2022 р. №2198-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2198–20#n8. URL: http:// www.crime-research.iatp.org.ua/library/strateg.ht m (дата звернення: 20.04.2023).

6. Продовження роботи в окупації чи колабораціонізм: де межа? URL: https://kadrovik.isu.net.ua/news/546141-prodovzhennya-roboty-v-okupatsiyi-chy-kolaboratsionizm-de-mezha

Калюжна Анна Олегівна
студентка 4 курсу Державного податкового університету, група ПМПФ-20-1

Науковий керівник:
Чигрина Галина Леонідівна
к.ю.н., доцент; доцент кафедри кримінальних розслідувань

ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОЛАБОРАЦІОНІЗМ В УКРАЇНІ

В Україні, як і в інших країнах, які пережили агресію та окупацію своїх територій, проблема колабораціонізму стала актуальною після подій, які розпочалися в 2014 році з російської агресії та окупації частини українських територій. Колабораціонізм, як феномен, вже давно привертає увагу істориків та дослідників, але його процесуальні аспекти в контексті сучасної України залишалися маловивченими та неоднозначними.

Притягнення до кримінальної відповідальності за колабораціонізм стало важливою темою в українському суспільстві, зокрема та серед фахівців у сфері права. Ця проблема вимагає ретельного розгляду, оскільки вона стосується визначення правового статусу осіб, які співпрацюють з окупантами та можуть впливати на національну та громадську безпеку країни.

У цьому контексті, важливо розглянути процесуальні аспекти притягнення осіб до кримінальної відповідальності за колабораціонізм в Україні. Це включає в себе питання визначення колабораціонізму, видів співпраці з окупантами, процедури збору доказів та проведення судових процесів щодо колаборантів. Також, важливо розглянути вплив законодавчих змін, які впроваджені з метою удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність, на процес притягнення до кримінальної відповідальності.

Важливо зазначити, що колабораціонізм не вивчався належним чином в юридичній науці, навіть не дивлячись на активні дослідження цього явища в історичному контексті, зокрема під час Другої світової війни. Зараз, через окупацію частини території України Російською Федерацією та її наслідки, ця проблема стає актуальною і впливає на сучасні дослідження у сфері права [1, с.18].

З моменту початку окупації території України проблема колабораціонізму та пошук ефективних способів її вирішення знаходяться у центрі уваги представників української влади, включаючи виконавчу і законодавчу владу. Проте, незважаючи на це, процес формування державної політики не дав змоги знайти найкращий підхід до правової реакції на дії осіб, які співпрацюють із окупантом. Зокрема, статус кримінальної відповідальності окремих категорій таких осіб залишається неоднозначним, що створює серйозні ризики та загрози, особливо з урахуванням потреби в адекватному визначенні їхньої злочинності та караності [3, с.76].

У 2019 році Верховна Рада прийняла законопроект «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України (щодо удосконалення відповідальності за колаборацію діяльність та особливості застосування запобіжних заходів за вчинення злочинів проти основ національної та громадської безпеки» (№ 7186). Важливо відзначити, що всі попередні спроби регулювання закону про колаборацію діяльність були неповними, з розмитими формулюваннями та відсутністю чіткого визначення різновидів колаборації. Зокрема, політична еліта, яка сприймала проросійську ідеологію в Україні, активно заважала прийняттю цих законів у будь-якому вигляді.

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колаборацію діяльність» від 03.03. 2022 року було визначено всі можливі напрями співпраці з окупантом, і головною проблемою є притягнення до відповідальності всіх, хто підпадає під цей закон.

Також цим законом була додана стаття 111-1 Кримінального кодексу України, яка визначає колабораціонізм та його різновиди, а також встановлює відповідальність за вчинення злочину, передбаченого цією статтею, і передбачає покарання у вигляді позбавлення права займати певні посади або виконувати певну діяльність на строк від 10 до 15 років [4].

Прокурор В. Жидков, висвітлюючи проблеми доведення вини у колабораціонізмі, підкреслює необхідність проведення ряду слідчих (розшукових) дій та оперативних заходів при розслідуванні колабораціонізму. Зокрема:

- Допити свідків. Особи, які можуть мати інформацію про участь інших осіб у злочинних об’єднаннях, піддаються допитам для отримання обставин справи.
- Огляд інтернет-інформації. Аналіз публічної інформації в мережі, зокрема соціальних мереж, дозволяє виявити акаунти осіб, які мають зв'язок з незаконними об'єднаннями.

- Негласні слідчі (розшукові) дії. Застосування негласних методів, таких як збір електронної комунікаційної інформації, для встановлення умислу осіб та інших обставин скоєння злочину.
- Тимчасовий доступ до речей і документів. Отримання тимчасового доступу до речей і документів, що містять охоронювану законом інформацію, зокрема від операторів та провайдерів телекомунікацій, для підтвердження місцезнаходження та зв'язків осіб із зазначеними злочинними формуваннями.
- Обшук за місцем проживання. У разі можливості проведення обшуку для отримання доказів, таких як знахідка зброї, комп'ютерної техніки та документів, що свідчать про причетність осіб до зазначених злочинних формувань.

Важливість виявлення обставин, що оточували вчинення злочину та підлягають доказуванню, відзначається прокурором В. Жидковим з Офісу Генерального прокурора. Перелік цих обставин стає важливим орієнтиром для організації та планування розслідування, висування та перевірки слідчих версій та проведення конкретних слідчих дій. Важливо враховувати, що цей перелік базується на конкретних фактах, які є унікальними для кожної кримінальної справи, і не ґрунтується на загальних закономірностях [3, с.67].

Доведенню колабораційної діяльності передує ряд слідчих дій, які українські слідчі виконують застосовуючи різні методи. Серед цих методів:

- Фіксація та систематизація фактів у ЗМІ. Освітлення дій та діяльності підозрюваних в ЗМІ, включаючи інтернет-ресурси та місцеве телебачення.
- Аудіо, фото- та відеосвідчення очевидців. Залучення місцевих жителів окупованих територій для документування подій за допомогою аудіо-, фото- та відеозаписів.
- Аналіз ЗМІ країни-терориста. Вивчення інформації в російських ЗМІ щодо стану справ на окупованих територіях.
- Документування розпорядчих документів та письмових матеріалів. Збір оригіналів чи копій документів місцевих «керівників» населених пунктів, письмових заяв, відомостей про оплату праці та інших документів.

Незважаючи на ці заходи, окупація частини території ускладнює проведення деяких слідчих дій, що обумовлюється неможливістю доступу до цих областей через дії російських військ.

У висновку хочеться підкреслити, що проблема колабораціонізму та притягнення осіб до кримінальної відповідальності за цей вид діяльності є актуальною та складною для сучасної України. За роки російської агресії та окупації частини території нашої країни виникла необхідність в чіткому визначенні правового статусу колаборантів та в удосконаленні процесуальних аспектів притягнення їх до відповідальності.

Законодавчі зміни, внесені в Кримінальний кодекс України з метою удосконалення відповідальності за колаборацію діяльність, стали кроком у правильному напрямку. Однак, важливо враховувати, що ця проблема вимагає подальшого дослідження та вдосконалення.

Наступні кроки у розв'язанні цієї проблеми повинні включати спрощення процедур збору доказів та проведення судових процесів щодо колаборантів, а також забезпечення прозорості та публічності у визначенні статусу колаборантів. Суспільство та влада повинні спільно розв'язувати питання співіснування з колаборантами та покаяння останніх.

Усвідомлення та належне врегулювання проблеми колабораціонізму є важливим етапом в деокупації та відновленні суверенітету України. Результативне вирішення цієї проблеми вимагає спільних зусиль усіх сфер суспільства та правоохоронних органів для забезпечення національної та громадської безпеки країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гончаренко О. Проблеми інституційного визначення терміна колабораціонізму, його видів та ознак у сучасній вітчизняній історіографії. *Військово-історичний меридіан. Електронний науковий фаховий журнал*. Вип.1(23).2019.С. 5-25.
2. Горобець В. Співпраця з ворогом як вимушена модель поведінки та стратегія виживання. *Військово-історичний меридіан. Електронний науковий фаховий журнал*. Вип. 3 (21). Національний музей історії України у Другій світовій війні. Меморіальний комплекс, Ін-т історії України НАН України. Київа, 2018. С. 56-74.
3. Письменний Є. Колабораціонізм як суспільно-політичне явище в сучасній Україні (кримінально-правові аспекти): наук. нарис Сєвєродонецьк : Румянцева Г. В., 2020. 120 с.
4. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колаборайну діяльність» від 03.03.2022 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-20#Text (дата звернення 03.11.2023 р.)

Кожухар Максим Володимирович
студент 4 курсу, групи ПМПФ-20-2
Навчально-наукового інституту
економічної безпеки та митної справи
Державного податкового університету

Науковий керівник:
Мілімко Лариса Василівна
к.ю.н., доцент, доцент кафедри кримінальних розслідувань
Навчально-наукового інституту економічної безпеки
та митної справи Державного податкового університету,
кандидат юридичних наук, доцент